

การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านสระลงเรือ

ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

The Restoration of the Environment to Promote Tourism of

Sralongrua Village Community, Sralongrua Sub-District,

Huaykrajoa District, Kanchanaburi Province

วสิษฐพัชรวาฤทธิ¹ พระมหาประภาส ปรีชาโน² พระไกรล้ง ปญญาวิชโร³

Wasitphat Warit, Phramaha Praphas Parichano, Phraklairoong Panyawaxhiro

พระมหาสากล สุภรเมธี⁴ พระปลัดรังสรรค์ คุณสาโร⁵

Pramahasakol Supharamethee, Phrakhrupaladrangsan Khunasaro,

สุมานพ ศิวารัตน์⁶ ประชัน ชะชิกุล⁷ สุเมตร์ เทพดสภา⁸ นิคม ปาทะวงศ์⁹

Sumanop Siwarattana, Prachanchachikul, Sumet Thepsopha, Nikhom Pathawong

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาและวิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 2) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ 3) เพื่อแสวงหานำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มจากการเลือกพื้นที่ในการวิจัย การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนามและการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน การเลือกกลุ่มศึกษา/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือวิจัยในการรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

¹ ศศ.บ.,M.A.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² ศน.บ.,M.A.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด

³ ศศ.บ.,ศน.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁴ พธ.บ.M.A.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁵ ศศ.บ.,ศน.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁶ ค.บ.,ศศ.ม.,ศน.ด.. อาจารย์ประจำหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁷ ค.บ.,ศน.ม.,ศน.ด.. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

⁸ ศศ.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁹ ศศ.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

รายกลุ่มแบบสังเกตสภาพแวดล้อม แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและแบบศึกษาประวัติชีวิต ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาโดยสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

สรุปเป็นข้อค้นพบ (Fact Finding) ได้ว่า หมู่บ้านสระลงเรือสภาพสิ่งแวดล้อมบ้าน/ชุมชนป่าโปร่ง ดินดอนสภาพแห้งแล้ง มีไร่มันสำปะหลัง ไร่่อ้อย ถั่วลิสง ค่อนข้างแห้งแล้ง หน้าแล้งจะขาดน้ำ ต้องขอความช่วยเหลือสภาพตำบลสระลงเรือ ส่วนสภาพความเป็นอยู่ รายได้ของประชาชนโดยเฉลี่ย คนละ 35,000 บาทต่อปี ที่ประกอบอาชีพในชุมชนส่วนหนึ่ง คือ กลุ่มแม่บ้านทำน้ำพริกที่เป็นผู้นำเป็นแกนนำในการแนะนำ ถือว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนสถานที่สำคัญของชุมชนมีวัดสระลงเรือที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง น่าจะมีอายุ 400-450 ปี เป็นที่ตั้งของเรือสุพรรณหงส์จำลองใหญ่ที่สุดในโลก เจดีย์เก่าสมัยตอนปลายอยุธยา หลวงพ่อดำประทับอยู่ในวิหารแก้วหน้าพระอุโบสถวัดสระลงเรือ หลวงพ่อโตอยู่ในบริเวณวัด กิจกรรมชุมชนบ้านสระลงเรือเป็นหมู่บ้านที่มีการดำรงชีวิตการเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และวิถีความเป็นอยู่แบบชาวซึ่งต่อมาก็กลายเป็นกิจกรรมของชุมชน เช่น พิธีปิดทองหลวงดำ ซึ่งตรงกับกลางเดือน 4 ของทุกปีและกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น การทำน้ำพริก มีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของชุมชนเอง ปัจจุบันนี้โดยภาพรวมชุมชนยังช่วยกันดูแลและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ เช่น การนมัสการไหว้ขอพรหลวงพ่อดำ สร้างอุทยานนรก สวรรค์ขึ้น และพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดองค์สูง 101 เมตร ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของชุมชนเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำให้เกิดศรัทธาและความเข้าใจต่อพระพุทธศาสนาดีขึ้น ชุมชนมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดสระลงเรือ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนแต่ทุกอย่างยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ได้เป็นอย่างดีคืออย่างชุมชนมีการนำหลักธรรม คือ ทางสายกลาง ความสันโดษ การประกอบอาชีพสุจริต ศีล 5 ขรวาธรรม พรหมวิหารธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ประชาชนในชุมชนบ้านสระลงเรือได้มีการนำความสันโดษ อยู่อย่างพอเพียง ประกอบอาชีพสุจริตพอใจในสิ่งที่ตนเอง ยินดีในสิ่งที่ตนเองได้ อยู่กันอย่างพอง่อนอง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ : 1. การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม 2. ส่งเสริมการท่องเที่ยว

Abstract

This research 1) The objective of the research was to study and how to restore the environment to promote tourism, community pool, boat house. Huai jute 2) To analyze Jua cold Kanchanaburi Synthetic Factors to restore the environment to promote tourism in the community pool, boat 3) To seek a form of cultural tourism for the restoration of the environment to promote tourism, community pool, boat house. This research is qualitative research. How to collect field data from selected areas of research. Before the field survey and planning before the operation. The selected groups / users to important information. And techniques for data collection Research in the field include. Depth interview individually. In-depth interviews, group Observation environment Observation without participation And study

the life history The results of the analysis are presented with a descriptive summary of the issues below.

A summary of findings (Fact finding) that the village has a boat home environment /community forest Prong Dindan drought with sugarcane plantations, cassava, peanuts quite barren. The dry season is the lack of water District Council to help a boat. The living conditions The average income of 35,000 baht per year to careers in the community is part of the group that made the chili is a mainstay in the introduction. Is a community enterprise The importance of community There is a boat built in the Ayutthaya period will last 400-450 years the site of a swan boat models in the world. Pagoda old late Ayutthaya Chaplain Black was sitting in front of Wat Kaew temple pond in the boat. Luang Pho temple activities in the community pool down the village where subsistence is traditional. A traditional Buddhist culture And traditional ways of living, which later became community events such as the closing ceremony of royal gold and black. Which meets every four mid-year and community enterprises such as chili is a tradition unique culture of the community itself. Today, the overall community to help take care of them and maintain traditional cultures, such as the worship pastor pray black. Park created the heaven and hell statue of Buddha measuring 101 meters high, which caused the change. The idea of the community on the doctrine of Hell. The faith and understanding of Buddhism better. Community is to promote cultural tourism can foster a positive attitude towards life. And a promotional tour of Wat boat. Which caused revenue to the community. But everything still maintain traditional cultures, as well as before it. Another principle is that communities are adopting the middle path solitude occupation moral precepts five fairly secular moral virtues. Used to live People in the community pool, the boat has the seclusion. Economical life Honestly career Satisfied with what they Pleased with what they have It is like a brother Complementing each other

Keywords : 1. Restoration of the environment 2. Promote tourism

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยเป็นอย่างมาก ทุกประเทศทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วกลายเป็นโลกไร้พรมแดน มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในสังคม ทุกสิ่งทุกอย่างเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมไม่เว้นแม้แต่การท่องเที่ยวที่มีการนำทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมาใช้เพื่อตอบรับการท่องเที่ยวแบบทุนนิยมและในปัจจุบันการท่องเที่ยวกำลังรุกเข้าสู่พื้นที่บริสุทธิ์ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ โดยวัฒนธรรมของชุมชนถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ทำให้เกิดการประเทืองปัญญาและเพิ่มสีสันให้กับชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบแผนของตนและของกลุ่มอื่นซึ่งการเรียนรู้อาจผ่านทางสื่อการสังเกตการณ์หรือการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับดำเนินชีวิตและต้องอยู่ในกรอบของ ความมีใจเป็นกลาง ว่าผู้คนแต่ละท้องถิ่นย่อมมีเหตุผลในการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี พิธีบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะเมื่อมีความเปราะบางและมีเงื่อนไขในกาปฏิบัติไม่อาจนำมาจัดแสดงเพื่อความรื่นเริง การท่องเที่ยวควรเกิดจากความเข้าใจธรรมชาติแห่งสังคมวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน (ชนัญวรัญ วิชาค และคณะ, 2547, หน้า 88-89)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรประมาณ 70 ล้านคน ประกอบไปด้วยชนชาติที่มีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกันไปตามพื้นที่ที่อยู่อาศัย เช่น ภาคเหนือ ส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองในการสื่อสาร มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เช่น การฟ้อนเจิง หรือการบวชลูกแก้วเป็นที่นิยม ภาคใต้ได้ใช้ภาษาในการสื่อสาร มีประเพณีหนังตะลุงเป็นที่นิยม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ภาษาลาวหรือภาษาอีสานในการสื่อสาร และมีประเพณีบุญบั้งไฟเป็นที่นิยม ภาคกลางใช้ภาษาไทยรวมถึงภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร มีประเพณีสงกรานต์เป็นที่นิยม ส่วนภาคตะวันออก ใช้ภาษาไทย สำเนียงท้องถิ่นในการสื่อสาร และมีประเพณีตักบาตรผลไม้ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนมากก็ใช้ภาษาราชการใช้ในการสื่อสาร นอกจากเรื่องของภาษาแล้ว ประเพณี วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเชื่อโดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยและการเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่หลายแห่งยังไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนการจัดการที่ดี ไม่มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ (โสวัตรีน ถलग, วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 35, หน้า 1 (มกราคม-มิถุนายน), 54) และเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่จะเกิดกับวัฒนธรรมดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นหลายแห่ง ที่ได้ประสบผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้แก่ ปัญหาการเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณี กระจายไปทั่วประเทศ แม้แต่หมู่บ้านสระลงเรือ อำเภอยะรัง จ.จังหวัดกาญจนบุรีได้ทำการส่งเสริมในส่วนนี้ด้วย

แต่เดิมท้องที่อำเภอยะรังเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอยะรังพนมทวน ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2537 จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอยะรังและเมื่อวันที่ 11 ตุลาคมพ.ศ. 2540 ได้มีพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ 26 กันยายน ให้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอยะรังและ วัดสระลงเรือในปัจจุบันกำลังได้รับการตอบรับกระแสการท่องเที่ยวทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีผลการต่อการสร้างรายได้ให้กับประชาชนพื้นที่ ทางหมู่บ้านห้วยกระเจาได้พยายามฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้านวัดสระลงเรือ ซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่คือ การพยายามส่งเสริมการให้วัดประจำหมู่บ้านมีจุดเด่นเป็นที่น่าสนใจ เช่น วัดสระลงเรือ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง คือ น่าจะมีอายุประมาณ 400-450 ปี หรือมากกว่านั้นเล็กน้อยไม่ปรากฏ หลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรใดๆ วัดเป็นที่ตั้งของเรือสุพรรณหงส์จำลองใหญ่ที่สุดในโลกที่ตั้งของวัดอยู่บนที่ดอนสูง ซึ่งพาดยาวมาจากทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วล้อมรอบด้วยที่ราบลุ่มต่ำ ซึ่งในตอนหลังได้ใช้เป็นที่ทำนาของชาวบ้าน บริเวณใกล้เคียงก็เป็นที่ดอนและที่ราบลุ่มต่ำสลับกันไปเป็นระยะๆ และทางทิศตะวันออกของวัดเป็นลำห้วย ซึ่งในช่วงน้ำหลากจะมีน้ำไหลลงลำน้ำจรเข้าสามพัน จนกระทั่งเมื่อประมาณปี

พ.ศ. 2470 ชาวบ้านจากถิ่น ไกล่เคียงได้อพยพเข้ามาทำไร่และหาของป่าในบริเวณดังกล่าว ได้มาพบซากโบราณวัตถุ ชาวบ้านเห็นที่ตั้งของวัดมีความเหมาะสม ที่จะเป็นชุมชน โดยเฉพาะการมีสระน้ำ จึงได้เข้ามาตั้งชุมชนบริเวณนี้อีกครั้ง และได้ช่วยกันหักล้างถางพงบริเวณซากโบราณสถาน ดังกล่าว เล่ากันว่าในตอนนั้น ตัวอาคารมีต้นไม้ปกคลุมหนาทึบ และต่อมาก็ได้ช่วยกันสร้างวัด นิมนต์พระมาจำพรรษา รวมทั้งได้มีการทำหลังคาใหม่ให้กับพระอุโบสถ และได้ตั้งชื่อวัดขึ้นว่า วัดสระลงเรือ เพราะสมัยนั้นบริเวณนี้มีต้นไม้น้ำขนาดใหญ่อยู่มากจึงมีคนมาตัดต้นไม้ขุดเรือแล้วนำไปทดลองในสระน้ำชาวบ้านจึงเรียกว่าสระลงเรือ แต่ด้วยสำเนียงการพูดที่เหน่อและห้วนสั้นทำให้เพี้ยนเป็น สระลงเรือ อย่างในปัจจุบันต่อมา นายจำเนียร ไคร์ครวญ ซึ่งเป็นชาวบ้านสระลงเรือโดยกำเนิดแต่ได้ไปทำธุรกิจต่างถิ่น ได้เข้ามากราบขอพรจาก หลวงพ่อใหญ่องค์ดำ (พระพุทธรูปนันทภูมิสุคตโต) ซึ่งในปัจจุบันประทับอยู่ในวิหารแก้ว หน้าพระอุโบสถวัดสระลงเรือ หลังจากนั้น ชีวิตของนายจำเนียร ไคร์ครวญ ก็ได้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ทุกประการ ต่อมานายจำเนียรจึงได้สร้างและบูรณะ วัดสระลงเรือ ให้เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะการสร้างพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ อนุสรณ์สถาน ลานเจดีย์ วิหารแก้ว เรือสุพรรณหงส์จำลองใหญ่ที่สุดในโลก และกำลังก่อสร้างรูปเหมือนของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) องค์ใหญ่ที่สุดในโลกขึ้นไว้อีกองค์หนึ่ง โดยให้เหตุผลว่าตนได้รับพรจากหลวงพ่อใหญ่องค์ดำ จึงได้ตั้งใจสร้างถาวรวัตถุเหล่านี้เพื่อทดแทน แผ่นดินบ้านเกิดและทดแทนบุญคุณหลวงพ่อใหญ่องค์ดำ (พระพุทธรูปนันทภูมิสุคตโต) ที่ประทานมาให้แก่ตัวของนายจำเนียร ไคร์ครวญและครอบครัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านวัดสระลงเรือ ได้เป็นอย่างดี และทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ เมื่อประชาชนอยู่ดี มีสุข ทุกอย่างก็จะตามมา คือ ความสามัคคี ความพร้อมใจกันในการส่งเสริมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนให้มีความเขียวขจีสืบต่อลูกหลานต่อไป โดยเฉพาะโบราณวัตถุที่มีอยู่เช่น วิหารหลวงดำ สระลงเรือ เจดีย์เก่าทรุดโทรม นำการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ดังนั้นทีมผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาและวิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ
- 2.3 เพื่อแสวงหารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการนำเสนอขอบเขตการวิจัย ไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

เป็นการศึกษาในทุกมิติของวิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันในครัวเรือ ในสังคมการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ความเชื่อของชุมชน เป็นการศึกษาในทุกมิติของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งเสริมการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ เช่น นโยบายรัฐ ความร่วมมือของประชาชน การได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกเป็นการศึกษาในทุกมิติของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ในกาดำเนินชีวิต และผลที่ได้รับของชุมชน นอกนี้ไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัยนี้

2. ขอบเขตด้านประชากรที่วิจัย

การวิจัยนี้เป็นการเลือกเฉพาะประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ เป็นอย่างดีและมีอายุที่อาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 25-70 ปี ทั้งชายและหญิงโดยเลือกการวิจัยจากผู้วิจัย 1:3 จำนวนรวมทั้งสิ้น ประมาณ 12 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 6 คน จากผู้ที่อาศัยในท้องถิ่นนี้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

โครงการนี้เป็นการอบรมวิจัยเชิงปฏิบัติการหลักสูตร การวิจัยเชิงคุณภาพ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่ 29 มิถุนายน-2 กรกฎาคม 2559 อบรมภาคทฤษฎีที่ ผังหวานรีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี

วันที่ 30 มิถุนายน 2559 รวบรวมข้อมูลและฝังตัวอยู่ในชุมชนบ้านสระลงเรือ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

วันที่ 1-2 กรกฎาคม 2559 นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ และเขียนรายงานการวิจัยที่ ชุมชนบ้านสระลงเรือ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

4. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

4.1 ได้ทราบวิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

4.2 ได้ทราบปัจจัยที่มีต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ

4.3 นำผลการวิจัยมาส่งเสริมและสนับสนุนการนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ

4.4 นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการของส่วนงานราชการ รวมทั้งเขียนบทความวิจัยลงในวารสารต่างๆ

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) เกี่ยวกับประชาชนในชุมชนสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ความรู้ในหลักธรรมของพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ และวัฒนธรรมศาสตร์ เพื่อ

นำเสนอการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูล เป้าหมายอันมีกระบวนการเพื่อการวิจัยดังนี้

5.1 การเลือกพื้นที่

คณะผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่วิจัยดังนี้ คือ 1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพเดิมของ ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และรัฐบาลมีแผนงานที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งในชุมชน

5.2 การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนาม

ชุมชนสระลงเรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เก่าแก่ของชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด บ้านสระลงเรือ โดยมีสถานที่สำคัญ คือ 1) วิหารหลวงพ่อดำที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าท่านสามารถให้โชคลาภได้ 2) สลุปเจดีย์เก่าซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย 3) สระโบราณที่ขุดพบเรือเก่าที่สร้างด้วยไม้ตะเคียน สถานที่ทั้ง 3 แห่งนี้ ชาวบ้านในชุมชนบ้านสระลงเรือ และชาวบ้านใกล้เคียงให้การเคารพเชื่อว่ามีมาส์การะแล้วจะมีความโชคดีมี ลาภและหายจากอาการเจ็บป่วยหรือจะบนบานสิ่งใดก็จะสมปรารถนา

แต่เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวมีความชำรุดทรุดโทรมชาวบ้านจึงร่วมใจกันซ่อมสร้างบูรณะและเสริมสร้างสิ่ง ใหม่ที่เป็นศาสนวัตถุ เช่นรูปปั้นหลวงพ่อดำ มีการขยายสระให้ใหญ่ขึ้นและสร้างเรือสำเภาลำใหญ่ไว้ในสระเพื่อ ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มากราบไหว้หลวงพ่อดำและสระเรือโบราณซึ่งนับวันจะมีมากขึ้นทางคณะผู้วิจัยจึงมีความ สนใจที่จะศึกษาเรื่องการฟื้นฟูและเพื่อการเสริมสร้างการท่องเที่ยวของชุมชนสระลงเรือ

5.3 การวางแผนก่อนปฏิบัติงานภาคสนาม

คณะผู้วิจัยได้ประชุมวางแผนปฏิบัติงานภาคสนามโดยมอบหมายภาระงานการวิจัยให้กับสมาชิกตาม หัวข้อที่กำหนด และระยะเวลาทำการวิจัย

- 1) ใช้เวลา 4 วัน ระหว่างเดือน 29 มิถุนายน 2 กรกฎาคม 2559
- 2) แผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

5.4 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนในชุมชนบ้านสระลงเรือประมาณ 200 ครัวเรือน
- 2) กลุ่มตัวอย่างซึ่งเลือกโดยวิธีเจาะจงจำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่ม พัฒนาวัดสระลงเรือ 1 คน ชาวบ้านแบ่งเป็น ชาย 5 คน หญิง 5 คน

5.5 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประวัติชุมชนบ้านสระลงเรือ และเอกสารข้อมูลพื้นฐานของ จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) วิทยุสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตสภาพแวดล้อม

5.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนามที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้แก่

- 1) บันทึกข้อมูลการเดินทาง
- 2) แบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น
- 3) แบบสนทนากลุ่ม (ย่อยและกลุ่มใหญ่)

4) แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

5) แบบบันทึก (จากการสังเกตหรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ)

6) แบบศึกษาประวัติชีวิต

7) อุปกรณ์อื่นๆ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ปากกา กระดาษ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

5.7 การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายกลุ่ม

3) แบบสังเกตสิ่งแวดล้อม

5.8 เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เมื่อได้สร้างและตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกชนิด

2) เก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดการวิจัยด้วยวิธีการต่อไปนี้

ในการสนทนากลุ่มนั้นได้จัดเป็นรูปแบบตัว ยู ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั่งเรียงลำดับกันไป ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นคณะผู้วิจัย และคณะผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยโดยการแนะนำตัวให้ผู้เข้าสนทนากลุ่มทราบเป็นรายบุคคล และขอให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำตัวเป็นรายบุคคลเพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนสนทนากลุ่มตามลำดับหัวข้อที่กำหนดไว้

5.9 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อได้เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้ คือ วิธี Data Triangulation Method วิธี Investigations Method และวิธี Theory Method

1) การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสัมภาษณ์

2) การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม

3) การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการศึกษาเอกสาร

5.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือการนำข้อมูลแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่

2) การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีที่ตัวแปรก็วิเคราะห์ตามนั้นคือ

3) การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการนำข้อมูลเช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสาร มาเปรียบเทียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องตรงกัน

4) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการนำข้อมูลจาก 12 ชุดมาเขียนเรียงกันว่าคนที่ 1-12 ว่าให้ข้อสัมภาษณ์การสังเกตและการศึกษาเอกสารว่าอย่างไรและนำมาเปรียบเทียบว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร และคณะผู้วิจัยนำมาสรุปประเด็นให้สอดคล้องตรงกัน

6. สรุปผลการวิจัย

สรุปเป็นข้อค้นพบ (Fact Finding) ได้ว่า หมู่บ้านสระลงเรือ อยู่ที่ตำบลสระลงเรือ เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ทิศเหนือติดกับตำบลหนองปรือ อำเภอเล้าขวัญ กาญจนบุรี ทิศใต้ติดกับตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา กาญจนบุรี ทิศตะวันออกติดกับตำบลจระเข้สามพัน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ ทิศตะวันตกติดกับตำบลวังไผ่ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี การเดินทางไปรถโดยสารวิ่งเส้นทางอำเภอเล้าขวัญไปจังหวัดกาญจนบุรี รถโดยสารวิ่งเส้นทางอำเภอบ่อพลอยไป อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ และรถโดยสารวิ่งเส้นทางตำบลสระลงเรือไปอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ สภาพของหมู่บ้านสภาพสิ่งแวดล้อมบ้าน/ชุมชนป่าโปร่ง ดินดอน สภาพแห้งแล้ง มีไร่นาสำปะหลัง ไร่อ้อย ถั่วลิสง ค่อนข้างแห้งแล้ง หน้าแล้งจะขาดน้ำ ต้องขอความช่วยเหลือจากตำบลสระลงเรือ

สภาพความเป็นอยู่ รายได้ของประชาชนโดยเฉลี่ย คนละ 35,000 บาทต่อปี ที่ประกอบอาชีพในชุมชนส่วนหนึ่ง คือ กลุ่มแม่บ้านทำน้ำพริกที่เป็นผู้นำเป็นแกนนำในการแนะนำ ถือว่าเป็นวิสาหกิจชุมชน สถานที่สำคัญของชุมชนมีวัดสระลงเรือที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง น่าจะมีอายุ 400-450 ปี เป็นที่ตั้งของเรือสุพรรณหงส์จำลองใหญ่ที่สุดในโลก เจดีย์เก่าสมัยตอนปลายอยุธยา หลวงพ่อดำประทับอยู่ในวิหารแก้วหน้าพระอุโบสถวัดสระลงเรือ หลวงพ่อโตอยู่ในบริเวณวัด กิจกรรมชุมชนบ้านสระลงเป็นหมู่บ้านที่มีการดำรงชีวิตการเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และวิถีความเป็นอยู่แบบชาวซึ่งต่อมาก็กลายเป็นกิจกรรมของชุมชน เช่น พิธีปิดทองหลวงพ่อ ซึ่งตรงกับกลางเดือน 4 ของทุกปีและกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น การทำน้ำพริกมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของชุมชนเอง

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบ (Fact Findings) ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผลโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการให้เหตุผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้ เพื่อศึกษาและวิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ เพื่อแสวงหานำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี การสร้างคุณค่า คือ สร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน และเกิดรักและหวงแหนในชุมชนของตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัติวิธานและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนของประชาชนตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ผลสรุปว่า การรักษาประเพณีมีการรักษามาตั้งแต่มาตั้งรกรากจนปัจจุบันก็มีการรักษาจนก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ชุมชนมีวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางในการรวมใจกันเพื่อสร้างความสามัคคี และมีการรักษากันอย่างเหนียวแน่น เช่น การบวชป่า การสืบชะตาสายน้ำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์จักรกรณได้ทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน : กรณีศึกษาตำบลบางคอรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้พบว่า ประชาชนได้เรียนรู้การทำแผนพัฒนาและการบริหารแผนพัฒนาที่ต้องเป็นเจ้าของ งานพัฒนาต้องเป็นตัวแสดงสำคัญในการพัฒนาชุมชนและเรียนรู้กระบวนการของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือ ชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านและประธานเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละด้าน มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน เช่นหน้าที่ดูประชาสัมพันธ์ หน้าที่ดูแลความสะอาด หน้าที่เหรียญ หน้าที่ก่อสร้างซ่อมแซม เป็นต้นชุมชนแห่งนี้มี การทำงานและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้นำและผู้ตามที่ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์จักรกรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน : กรณีศึกษาตำบลบางคอรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้ผลสรุปว่า ประชาชนได้เรียนรู้การทำแผนพัฒนาและการบริหารแผนพัฒนาที่ต้องเป็นเจ้าของงานพัฒนาต้องเป็นตัวแสดงสำคัญในการพัฒนาชุมชนและเรียนรู้กระบวนการของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอาชญูญรัตน์อุบลและคณะ

ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ โดยศึกษาครอบคลุมนโยบายและแผนของหน่วยงาน ผู้วิจัยได้พบว่า จัดการศึกษา วิธีการจัดการศึกษา บุคลากร สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่าในด้านของนโยบายหลักในการจัดสวนสาธารณะโดยส่วนใหญ่ คือ เพื่อให้เป็นแหล่งนันทนาการของประชาชน เป็นแหล่งพักผ่อนเป็นหลัก และสวนสาธารณะบางแห่ง จัดเป็นแหล่งวิทยาการ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น ด้านการดำเนินการของสวนสาธารณะนั้น ดำเนินการโดยหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะการดูแลสภาพทั่วไปของสวนสาธารณะ แต่ไม่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาลงไปดูแลโดยตรง ดังนั้น จึงมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และงบประมาณ ส่วนด้านมาตรฐานการเรียนรู้ของสวนสาธารณะพบว่าส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นที่พักผ่อนของประชาชน มีการจัดกิจกรรมของชุมชนและบางแห่งมีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือการอบรมฝึกอาชีพและการประเมินผลการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัยพบว่า เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือประเพณีวัฒนธรรมมีหลายอย่างโดยเฉพาะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ไหว้ขอพรปิดทองหลวงพ่อดำ ไปนมัสการรูปปั้นหลวงโต และให้อาหารปลา วัฒนธรรมของชุมชนมีเป็นวัดเป็นศูนย์รวม

ใจของกิจกรรมในชุมชนให้มีความศรัทธาและเคารพในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และใช้หลักธรรมพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัติวิธาน และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนของประชาชน ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ผลสรุปว่า ชุมชนแห่งนี้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน เช่น หลักศีล 5 ความกตัญญูกตเวที ความสันโดษ หลักอปริหานิยธรรม ทำให้ไม่มีการลักทรัพย์ และชุมชนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกับ ป่า ภูเขา แม่น้ำ ทำให้เกิดห่วงโซ่อาหารหรือระบบนิเวศทางธรรมชาติที่สำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจุลศักดิ์จิรวฑฒโน (รณน้อย) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวความคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของ ปราชญ์อีสาน ผู้วิจัยได้พบว่า หลักพุทธธรรมมีส่วนที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนเกี่ยวกับเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ทั้งด้าน การผลิต การบริโภค การซื้อขายแลกเปลี่ยน เป้าหมายความสุขของคฤหัสถ์ มีปัจจัย 4 พร้อม รุ่งจัดการบริหาร จัดการทรัพย์ หลักอิทธิบาท 4 หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรมม 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น หลักพุทธธรรม ที่ปราชญ์ทางอีสานได้นำประยุกต์ใช้ดังนี้ หลักพุทธธรรมสองประการ คือ อิทธิบาท 4 ขรวาสาธรรม 4 ด้านการ บริโภค หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรมม 4 ด้านการบริหาร คือ อปริหานิยธรรม 7 นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต อีกอย่าง อดตา หิอตตโน นาโถ

ผลการวิจัย พบว่า เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือปัจจุบันนี้โดยภาพรวมชุมชนยังช่วยกันดูแลและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ เช่น การนมัสการไหว้ขอพรหลวงพ่อดำ สร้างอุทยานนรก สวรรค์ขึ้น และพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดองค์สูง 101 เมตร ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของชุมชนเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำให้เกิดศรัทธา และความเข้าใจต่อพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น ชุมชนมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถเสริมสร้าง ทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดสระลงเรือ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนแต่ทุก อย่างยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธานีเชมธมโม (จำปา) ได้ทำการวิจัยเรื่องสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา ได้ผลสรุปว่า สัมมาอาชีวะแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในข้อ หนึ่งในมรรคมีองค์ 8 จัดอยู่ในหมวดศีลสิกขา เป็นการเกื้อหนุนให้ชีวิตดำเนินไปทางที่ถูกต้องดังตาม หลักการสัมมา อาชีพคือการเลี้ยงชีพในทางสุจริตตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยมี เป้าหมายคือประโยชน์สุขทั้งสามด้าน ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หลักการ สัมมาอาชีวะเป็นหลักการที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมี เหตุผลนำไปสู่ให้เกิดปัญญา จิตใจน้อมไปสู่ ทาน ศีล ภาวนา เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาจุลศักดิ์จิรวฑฒโน (รณน้อย) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวความคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธ ของปราชญ์อีสาน ผู้วิจัยได้พบว่า หลักพุทธธรรมที่ปราชญ์ทางอีสานได้นำประยุกต์ใช้ดังนี้ หลักพุทธธรรมสอง ประการ คือ อิทธิบาท 4 ขรวาสาธรรม 4 ด้านการบริโภค หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรมม 4 ด้านการบริหาร คือ อปริหานิยธรรม 7 นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตอีกอย่าง อดตา หิอตตโน นาโถ

ผลการวิจัยพบว่า เพื่อแสวงหานำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือชุมชนมีการนำหลักธรรม คือ ทางสายกลาง ความสันโดษ การประกอบ อาชีพสุจริต ศีล 5 ขรวาสาธรรม พรหมวิหารธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ประชาชนในชุมชนบ้านสระลงเรือได้มีการนำ

ความสันโดษ อยู่อย่างพอเพียง ประกอบอาชีพสุจริต พอใจในสิ่งที่ตนเอง ยินดีในสิ่งที่ตนเองได้ อยู่กันอย่างพองาม
 พึงพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสังวาล สิริจันทโร (มุลขุนทด) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา
 วิเคราะห์อริยมรรค : กรณีการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท ได้ผลสรุปว่า พบว่า เรื่องการดำเนินชีวิต
 มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์อย่างแนบสนิในทุยุคทุกสมัย อริยมรรค คือการดำเนินชีวิตตามหลัก
 พระพุทธศาสนามีสองระดับ ระดับแรกเป็นของฆราวาสเกี่ยวกับเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักประกันความสุขใน
 ปัจจุบันและความสุขในภพหน้า ระดับสองเป็นการดับทุกข์ดับกิเลสตัดกระแสการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร
 ด้วยการปฏิบัติตามหลักสัณณิคมมฐาน อุดมคติของภวนาให้ใจสงบ วิปัสสนาภาวนา อุดมคติการพิจารณาภาวนาทำ
 ให้เกิดปัญญา เข้าใจสภาวะธรรมได้อย่างแท้จริง จนนำไปสู่การพ้นทุกข์สุขสงบขั้นนิรันดร์ และยังสอดคล้องกับ
 งานวิจัยของพระแจ่มปิยธมโม (เวียสังห์) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสำคัญของสมาธิในพระพุทธศาสนาเถร
 วาท ผู้วิจัยได้พบว่า การเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง ประกอบอาชีพสุจริตไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ดำรงชีวิตอยู่ใน
 ความถูกต้อง เจตนาเว้นจากความชั่วที่ก่อให้เกิดโทษ สมาธิเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นทางในการดับทุกข์
 ในมรรคมีองค์ 8 สมาธิจะเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามศีลสิกขา สุขความทุกข์ขึ้นอยู่กับ
 กับความประพฤติของตนเอง ถ้ารู้จักการใช้ชีวิตให้ถูกต้องความทุกข์ก็จะน้อยลง ถ้ายึดเอาหลักการสมาธิ
 เป็นตัวชี้วัดในชีวิตแล้ว ก็สามารถที่จะมีปัญญาในการคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น ดังนั้นสมาธิจะเป็นหลักการ
 เริ่มแรกในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

ผลการวิจัย พบว่า เพื่อแสวงหาการนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อ
 ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือชุมชนมีอาชีพทำนา ทำไร่ไถ่ มั่นสำปะหลัง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
 อาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ลักษณะของชาวบ้านทั่วไป ชาวบ้านใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามแบบวิถีชาวบ้าน
 ทั่วไป ไม่ฟุ้งเฟ้อ ประกอบอาชีพสุจริตเป็นส่วนใหญ่ อยู่อย่างพอเพียง ด้านวัฒนธรรมการส่งเสริมชุมชน ชุมชนมี
 การรักษาวินัยธรรม จารีตประเพณี เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีการเข้าวัดฟังธรรมตามประเพณี มีการเกื้อกูลซึ่งกัน
 และกันในชุมชน เช่น ถ้าใครไม่มีงานทำ วัดให้มาทำงานที่วัดแทน ด้านการปกครอง ชุมชนมีผู้นำที่ดี มีภาวะผู้นำ มีความรู้
 ความสามารถ เข้าถึงประชาชนได้ดี เป็นที่พึ่งของชุมชน ทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้เป็นอย่างดี และมีการบริหาร
 ปกครองลูกบ้านได้เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์จันทร์โอสายไทย ได้ทำการวิจัยเรื่องเชิงวิเคราะห์เรื่อง
 สมาธิในพุทธปรัชญา ได้ผลสรุปว่า หลักการสมาธิในพุทธปรัชญา เป็นการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ
 การไม่โกงหรือหลอกลวง การไม่ประจบสอพลอ การไม่บีบบังคับ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการและสมาธิของ
 ศุภะสัทธ ได้แก่การแสวงหารายได้โดยวิธีไม่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ให้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นซึ่งได้แก่การเปิด
 โอกาส ในการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามขึ้นในด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ตลอดจนไม่ผิด
 จารีตประเพณีซึ่งเป็นอาชีพที่วิญญูชนสรรเสริญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธำมเชนธมโม (จำปา) ได้ทำ
 การวิจัยเรื่องสมาธิในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้พบว่า สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผลนำไปสู่ให้เกิด
 ปัญญา จิตใจนุ่มนวลไปสู่วินัย ศีล ภาวนา เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ การดำเนินชีวิตตามหลักสมาธิยังช่วยพัฒนา
 คุณค่าจริยธรรมให้กับผู้อื่นได้ด้วย ส่งผลถึงการพัฒนาสังคมรอบด้านทั้งด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ
 ตลอดจนเกื้อหนุนการพัฒนากระบวนการจริยธรรมสังคมด้านอื่นๆ ให้เข้มแข็งส่งผลให้เกิดความสุขมวลรวมทั้งสังคมอีก
 ด้วย

ผลการวิจัย พบว่า เพื่อแสวงหาการนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสระลงเรือหมู่บ้าน สระลงเรือ พบว่า ความรักความสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งชุมชนแห่งนี้มีจุดเด่นในเรื่องมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเป็นนักอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่และยั่งยืน ควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน นอกจากนี้ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยยังค้นพบ ในส่วนที่ชุมชนยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและการฝึกอบรมบุคลากรด้านการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจุลศักดิ์จิรวฑโน (รณน้อย) ได้ทำการวิจัยเรื่องเรื่องแนวความคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน ได้ผลสรุปว่า หลักพุทธธรรมมีส่วนที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนเกี่ยวกับเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การบริโภค การซื้อขายแลกเปลี่ยน เป้าหมายความสุขของคฤหัสถ์ มีปัจจัย 4 พร้อม รุ่งการการจัดการทรัพยากร หลักอิทธิบาท 4 หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถสังวัตตนิกรม 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น หลักพุทธธรรมที่ปราชญ์ทางอีสานได้นำประยุกต์ใช้ดังนี้ หลักพุทธธรรมสองประการ คือ อิทธิบาท 4 ขรรวาสธรรม 4 ด้านการบริโภค หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถสังวัตตนิกรม 4 ด้านการบริหาร คือ อปรีหานิยธรรม 7 นำมาใช้ในด้านการดำเนินชีวิตอีกอย่าง อตฺตา หิตตโน นาโถ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสังวาล สิริจันทโท (มุลขุนทด) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์อริยมรรค : กรณีการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้พบว่า การดำเนินชีวิตมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์อย่างแนบสนิในทุยุคทุกสมัย อริยมรรค คือการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนามีสองระดับ ระดับแรกเป็นของฆราวาสเกี่ยวกับเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักประกันความสุขในปัจจุบันและความสุขในภพหน้า ระดับสองเป็นการดับทุกข์ดับกิเลสตัดกระแสการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ด้วยการปฏิบัติตามหลักสมมุตฐาน อุบายเครื่องภาวนาให้ใจสงบ วิปัสสนาภาวนา อุบายการพิจารณาภาวนาทำให้เกิดปัญญา เข้าใจสภาวะธรรมได้อย่างแท้จริง จนนำไปสู่การพ้นทุกข์สุขสงบขั้นนิรันดร์

8. บรรณานุกรม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2540). **การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ**

สิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ไกราศ เรืองทองวิไล. (2548). **การท่องเที่ยว : ผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและประชาชนในเขตอุทยานภูกระดึง**

อำเภอภูกระดึงจังหวัดเลย . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ชลพรรณ ลิขิตวสินกุล. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมัคคุเทศก์.**

กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการพิมพ์.

เชิดพงษ์ มงคลสินธุ์. (2544). **การจัดการขยะมูลฝอยและการให้บริการของท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหาร**

ส่วนตำบลในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ธิดา ภัทรพันธุ์ชัย. (2549). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการเก็บขยะของเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย . สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ เนื่องหล้า. (2545). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลและความคาดหวังของชุมชนต่อการจัดการการสิ่งแวดล้อมชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พัชรินทร์ พิพัทธจันทร์ศรี. (2549). การจัดการความรู้สู่ชุมชนที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนา มุลพฤษ. (2550). อนามัยสิ่งแวดล้อม.(พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- พิรพรรณ พงษ์ไพบูลย์. (2538). แนวทางการจัดเตรียมสวนสาธารณะระดับชุมชน ระดับเขตหรือย่านและระดับเมือง กรณีศึกษาผังเมืองรวมเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีกระโจมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ปทุมธานี : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- สมหมาย ฤกษ์นาวิ. (2544). บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี อำเภอกะพ้อแบบ จังหวัดสมุทรสาคร . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2546). การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ชินวัฒนาการพิมพ์.
- _____. (2549). คู่มือการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ปิงปประมาณ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

9. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายซึ่งเป็นทั้งแรงผลักดัน ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยทุกท่าน และขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสตีพิมพ์ผลงานวิจัยในครั้งนี้